

**ПРАКТИЧЕН ВОДИЧ ЗА ПРИМЕНА
НА СУДСКАТА ПРАКТИКА НА
ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА
ЧОВЕКОВИ ПРАВА**

Автор: д-р Јасмина Димитриева

Превод: Блерина Старова Златку

Печати: Полиестердеј

Тираж: 500

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје
340.134(036)

ДИМИТРИЕВА, Јасмина

Практичен водич за примена на судската практика на Европскиот суд за човекови права : технички и процедурални аспекти / [автор Јасмина Димитриева ; превод Блерина Старова Златку]. - Скопје : ОБСЕ, 2016. - 45 стр. : граф. прикази ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Содржи и: Udhëzues praktik për zbatimin e praktikës gjyqësore të gjykatës Evropiane për të drejtat e njeriut : aspektet teknike dhe procedurale

ISBN 978-608-4788-11-9

I. Dimitrieva, Jasmina види Димитриева, Јасмина

а) Судска легислатива - Водичи

COBISS.MK-ID 101783818

osce Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Skopje

Содржината на ова издание не секогаш ги одразува погледите или ставовите на Мисијата на ОБСЕ во Скопје. Мисијата се придржува до Одлуката PC.DEC/81 на Постојаниот совет на ОБСЕ.

СОДРЖИНА	
ПРЕДГОВОР	4
1. ВОВЕД	6
1.1. Како да се употреби Водичот	7
2. ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ	7
3. ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	9
3.1. Краток историјат	9
3.2. Состав на ЕСЧП	10
4. ПАТОТ НА ЖАЛБЕНОТО БАРАЊЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	11
4.2. Постапка	15
5. ПРЕСУДИ И РЕШЕНИЈА	17
5.1. Пресуда	17
5.2. Издвоени мислења	19
5.3. Решение	19
6. ПРЕЦЕДЕНТСКО ПРАВО	20
7. КРИТЕРИУМИ ЗА СЕЛЕКЦИЈА НА ЗНАЧАЈНИ СЛУЧАИ (LANDMARK/LEADING CASES) НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	21
7.1. Критериуми	22
7.2. Како да се најдат и идентификуваат значајните случаи	23
7.3. Формално цитирање на пресуди и решенија на ЕСЧП	27
8. ИСПОЛНУВАЊЕ НА ОБВРСКИТЕ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД ЕКЧП	28
9. БАЗИ НА ПОДАТОЦИ	30
9.1. Пребарување на судска практика на ЕСЧП	32
9.2. Датабазата HUDOC	35
10. КОРИСНИ ЛИНКОВИ	44
11. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	45

ПРЕДГОВОР

Овој водич е резултат на проектот финансиран од Мисијата на ОБСЕ кој има за цел да и понуди на стручната јавност, но и на граѓаните практична алатка за ориентирање во однос на техничките и процедуралните аспекти на судската пракса на Европскиот суд за човекови права. Целта е да се разјаснат одделни концепти кои се битни за следење на судската пракса како неразделен дел од примената на Европската конвенција за човекови права.

Главниот фокус е врз објаснувањето на судската пракса и на нејзината улога при адекватната примена на Европската конвенција за човекови права. Поради тоа е објаснет концептот на прецедент, како и местото на Европската конвенција во внатрешниот правен поредок. Водичот содржи појаснувања и одговори во однос на некои прашања кои произлегле од практичната примена на Европската конвенција за човекови права од страна на домашните судови.

Во текстот, детално се прикажани и објаснети разновидните алатки, кои им стојат на располагање на правните практичари и на апликантите за да може лесно и брзо да ги идентификуваат значајните пресуди и одлуки на Европскиот суд за човекови права. Официјалната база на Европскиот суд за човекови права HUDOC е објаснета на едноставен и разбирлив јазик.

Овој водич е прв од вкупно трите книги посветени на судската пракса на Европскиот суд за човекови права, кои се поддржани од Мисијата на ОБСЕ во Скопје. Посебна благодарност е упатена до тимот од Одделот за Владеење на Правото, г-а Ева-Мариа Строун, г-а Славица Чубриќ, г-н Томе Шеќерџиев и г-н Артан Мурати кои придонесоа овој Водич да стане реалност, преку својот несебичен ангажман и суштински придонес во процесот на неговото изготвување.

Скопје, 25 јули 2016

АКРОНИМИ И КРАТЕНКИ	ЦЕЛОСЕН НАЗИВ	ОФИЦИЈАЛЕН АКРОНИМ НА АНГЛИСКИ
БЗЗ	БАРАЊЕ ЗА ЗАШТИТА НА ЗАКОНИТОСТА	
ЕУР КОМ	ЕВРОПСКА КОМИСИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	EUR. COMM.
ЕКЧП	ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ	ECHR
ЕСЧП	ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	ECtHR
НВО	НЕВЛАДИНА ОРГАНИЗАЦИЈА	
ОБСЕ	ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И СИГУРНОСТ ВО ЕВРОПА	OSCE
ООН	ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ	UN
СЕ	СОВЕТ НА ЕВРОПА	CoE

1. ВОВЕД

Водичот е наменет за сите лица кои сакаат да се запознаат со практичните, техничките и процедуралните аспекти на примената на Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) во практиката, без оглед на тоа дали се работи за сегашни или идни судии, адвокати, јавни обвинители, правни практичари, државни службеници или претставници на невладини организации (НВО). Водичот, исто така, е наменет за лицата кои имаат за цел да бараат заштита на своите права предвидени во ЕКЧП или кои се во постапка на остварување на тие права, за лицата кои ја препознаваат заштитата на човековите права како лична вредност, како и за пошироката јавност. Општата цел на Водичот е постигната доколку неговите читатели го пронајдат делот од сложувалката кој им недостасува за да ја согледаат во целост заштитата на човековите права на европско ниво.

Конкретните цели на Водичот се следните:

- Да го презентира на јасен, концизен и разбирлив начин механизмот за заштита на човековите права во согласност со ЕКЧП и неговите посебни елементи, односно составот, постапката и одлуките на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП).
- Да го разјасни концептот на прецедентското право во контекст на ЕКЧП.
- Да го разјасни местото кое ЕКЧП го зазема во правниот поредок во државата.
- Да понуди алатки за селекција на значајните пресуди и решенија на ЕСЧП.
- Да понуди алатки за барање, за пристап кон судската практика на ЕСЧП и нејзино цитирање.

Водичот не ги опфаќа материјално-правните одредби на ЕКЧП, туку се задржува исклучително на нејзините процедурални, формални и технички белези. Тој се фокусира на практичните чекори за пронаоѓање, проучување и цитирање на судската практика на ЕСЧП со цел нејзина употреба како правен инструмент.

Методолошкиот пристап ги опфаќа правната и текстуалната анализа на ЕКЧП, на судската практика и на постапката пред ЕСЧП. Се применува и споредбената метода, како и методата на студија на случаи во согласност со целите на Водичот. Главниот извор на информации претставуваат официјалните текстови и веб-ресурсите за ЕСЧП на англиски, македонски и албански јазик.

1.1. Како да се употреби Водичот

Водичот е дизајниран на начин кој овозможува брз пристап кон посакуваната содржина. Тој ги опишува, набројува и разјаснува најзначајните поими, термини и извори. Истовремено нуди практични вежби и упатува на веб-страници и материјали каде што може да се добијат повеќе информации, коментари и знаења за потребната содржина.

- Во првиот дел на Водичот даден е општиот преглед на ЕКЧП со неопходните основни информации за понатамошната негова употреба.
- Вториот дел накратко дава опис на организирањето, функционирањето и постапките пред ЕСЧП.
- Понатамошните делови ја сочинуваат сржта на Водичот, односно даваат упатства чекор по чекор за пронаоѓање и селекција на релевантната судска практика, ги објаснуваат деловите на пресудата и решението и даваат објаснување за нивното правно значење.
- Упатствата за пребарување на официјалната веб-страница на ЕСЧП и на базата на судски одлуки е поместена во посебен дел.
- Praxis – го сочинуваат вежби и прашања за практична проверка на знаењето.
- На крајот од Водичот следи прегледот на веб-ресурсите за ЕСЧП на македонски, албански и англиски јазик.

2. ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ

Европската конвенција за човекови права е европски инструмент за заштита на човековите права чии обележја се јасност, исцрпност и практичност. Тој им влеал надеж за правда, им помогнал да ги остварат своите права и им го променил животот на милиони луѓе низ цела Европа без оглед на нивната етничка, расна и политичка припадност, религија, општествена положба, потекло, род и родова определба, сексуална ориентација, години и државјанство.

ЕКЧП е подготвена од страна на Советот на Европа (СЕ) - европска регионална организација чија мисија е заштита на човековите права и на демократијата. Прифаќањето и примената на ЕКЧП е задолжително за секоја држава која се стреми да стане членка на Советот на Европа, бидејќи таа ги рефлектира основните вредности на истиот. Без преземена обврска од страна на државите, да ги штитат и гарантираат тие основни вредности, нивното членство во Советот на Европа се чини беспредметно.

ЕКЧП стапила на сила на 3 септември 1953 година. Кај нас ЕКЧП е ратификувана на 10 април 1997.

ЕКЧП ја содржи првата генерација на права, која ги опфаќа граѓанските и политичките права. ЕКЧП и протоколите ги гарантираат следните човекови права и слободи:

ЕКЧП	
Член 2 – Право на живот	Член 9 – Слобода на мислење, совест и вера
Член 3 – Забрана на мачење	Член 10 – Слобода на изразување
Член 4 – Забрана на ropство и принудна работа	Член 11 – Слобода на собирање и здружување
Член 5 – Право на слобода и безбедност	Член 12 – Право на брак
Член 6 – Право на правична судска постапка	Член 13 – Право на ефективен правен лек
Член 7 – Нема казна без закон	Член 14 – Забрана на дискриминација
Член 8 – Право на почитување на приватниот и семејниот живот	
ПРОТОКОЛ БР. 1	Член 1 – Заштита на сопственоста Член 2 – Право на образование Член 3 – Право на слободни избори
ПРОТОКОЛ БР. 4	Член 1 – Забрана за лишување од слобода поради долг Член 2 – Слобода на движење Член 3 – Забрана за протерување на сопствените државјани Член 4 – Забрана за колективни протерувања на странци
ПРОТОКОЛ БР. 6	Член 1 – Укинување на смртната казна Член 2 – Смртна казна за време на војна
ПРОТОКОЛ БР. 7	Член 1 – Процедурални гаранции во случај на протерување на странци Член 2 – Право на жалба за кривични дела Член 3 – Надоместок на штета во случај на погрешно осудување Член 4 – Право да не се биде суден или казнет два пати Член 5 – Рамноправност меѓу сопружниците
ПРОТОКОЛ БР. 12	Член 1 – Општа забрана на дискриминацијата
ПРОТОКОЛ БР. 13	Чл. 1 – Целосно укинување на смртната казна

За државата да ги гарантира правата од дополнителните протоколи потребна е ратификација. Таа ги има ратификувано сите горенаведени протоколи и со тоа се обврзала да ги гарантира и да обезбеди заштита на сите права предвидени во протоколите. Со чинот на ратификација, ЕКЧП и нејзините протоколи стануваат дел од внатрешниот правен поредок на државата и не може да се менуваат со закон. Во хиерархијата на правните норми, ЕКЧП и нејзините протоколи се поставени на повисоко место во однос на законите.¹

¹ Устав на државата (1991) член 118 преземен од <<http://www.sobranie.mk/?ItemID=A431BEE83F63594B8FE11DA66C97BEAF>> 22.5.2016.

Напомена:

- ❑ Советот на Европа **НЕ** е исто со Европскиот совет, кој е орган на Европската Унија. За разлика од него Советот на Европа е меѓувладина организација во која членуваат 47 земји членки, вклучувајќи ја и државата.
- ❑ Европскиот суд **НЕ** е единствено надлежен за примената на ЕКЧП, туку таа се применува, пред сè, од домашните судови.

Прашања: ?

1. Која е практичната вредност на ЕКЧП?
2. Од кого е подготвена ЕКЧП и кога стапила на сила?
3. Наброј ги правата кои се загарантирани со ЕКЧП
4. Кое место го зазема ЕКЧП во хиерархијата на правни норми во државата?

3.1. Краток историјат

Европската конвенција за човекови права е карактеристична по својот механизам за нејзино спроведување. Таа е првата конвенција која предвидува востановување на суд со надлежност да постапува по наводи за повреди на ЕКЧП и чии одлуки се правнообврзувачки за нејзините земји членки. Но, ЕСЧП во својот денешен формат на постојан суд е воспоставена во ноември 1998 година со Протоколот број 11. Претходно, улогата на механизам за спроведување на ЕКЧП и била доделена на Европската комисијата за човекови права (ЕУР КОМ), која повеќе не постои.

ЕКЧП и ја доделила улогата на филтер на ЕУР КОМ, со цел до ЕСЧП да допрат исклучително оние барања за кои постојат веродостојни наводи за повреда на правата предвидени во ЕКЧП.

Главна надлежност на ЕУР КОМ била да ја утврди прифатливоста (допуштеноста) на барањето за разгледување на наводната повреда на ЕКЧП. Барањата кои биле утврдени како допуштени од ЕУР КОМ можеле да се поднесуваат до ЕСЧП, кој во тоа време не бил постојан, туку одржувал судски седници најмалку еднаш годишно и по потреба². Одлуките на ЕУР КОМ може да се најдат во дататазата HUDOC како што е објаснето во делот посветен на дататазата на податоци.

ЕУР КОМ се разликува од:

1. Комисијата за човекови права на Организацијата на Обединетите нации (ООН) која имаше мандат да набљудува и да известува за повредите на човековите права до 2006 година, која е заменета со Советот на човекови права.

2. Комисијата за човекови права, кој е воспоставен во согласност со Меѓународниот пакт за граѓански и политички права на ООН.

² Теорија и практика на ЕКЧП, Ван Дајк, Ван Хооф (1998) стр. 26, 31, 97.

3.2. Состав на ЕСЧП

Европскиот суд за човекови права е постојан суд во кој секој поединец може директно да се жали доколку смета дека му е повредено некое од правата предвидени во ЕКЧП. Исто така, секоја држава која ја ратификувала ЕКЧП може да ги обжали наводните повреди на ЕКЧП од страна на друга држава – договорна страна на ЕКЧП. Бројот на судии е еднаков на бројот на држави, кои ја имаат ратификувано ЕКЧП.

Со зголемување на бројот на земји членки на Советот на Европа се зголемува и бројот на судии. Моментално Советот на Европа има 47 судии, вклучувајќи и судија од нашата земја. Судиите за секоја држава се избираат на нејзин предлог од страна на Парламентарното собрание за мандат од 9 години, без право на реизбор. Тие се избираат од редовите на судии, обвинители, професори, активисти за човекови права и истакнати правници кои поседуваат високи морални квалитети. Судиите судат од свое сопствено име, а не настапуваат од името на државата. Функцијата се извршува професионално, во согласност со принципите на независност и непристрасност. Судијата на државата која го предложила учествува во работата на ЕСЧП на предмети против таа држава.

Главните судечки формации на ЕСЧП се судските совети и Големиот судски совет. Судските совети имаат по 7 судии и дополнителни судии-заменици. Тие одлучуваат за предмети каде што постои веројатност дека се запазени критериумите на прифатливост (допуштеност) и дека постои можна повреда на некое право од ЕКЧП.

Во Големиот судски совет судат вкупно 17 судии и најмалку тројца судии-заменици. Неговите надлежности се:

- Да се произнесе по предмети кои се префрлени во негова надлежност од страна на судски совет поради тоа што отвораат прашања од значење за интерпретација на ЕКЧП или може да ја нарушат конзистентноста на судската практика на ЕСЧП;
- Да се произнесе по предмети кои се веќе решени од судски совет, по барање на една од страните во предметот, доколку е прифатено барањето од страна на одборот на Големиот судски совет;
- Да даде советодавно мислење за интерпретацијата на ЕКЧП и нејзините протоколи по барање на Комитетот на министри на Советот на Европа и да се произнесе дали некоја договорна страна на ЕКЧП ја прекршила обврската за извршување на конечна пресуда на ЕСЧП.

Судијата поединец ги разгледува оние жалби упатени до ЕСЧП за кои постојат мали можности дека ги исполнуваат критериумите за прифатливост и за кои не е потребно дополнително разгледување. Судски одбор составен од тројца судии може да ја прогласи жалбата за неприфатлива (недопуштена) или да донесе пресуда во однос на мериторноста (заснованоста) на барањето, ако тоа спаѓа во предмети за кои постои долго воспоставена практика на ЕСЧП. Во предмети против нашата држава, овој одбор во принцип одлучува за предмети кои се однесуваат на должината на постапката.

ЕСЧП е правно и административно поддржан од страна на Секретаријатот, каде што работат правници, технички и административни асистенти од сите земји во кои се применува ЕКЧП. Генералниот секретар кој раководи со Секретаријатот се бира на пленарна седница на ЕСЧП.

Адреса на ЕСЧП
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUNCIL OF EUROPE
67075 STRASBOURG CEDEX FRANCE

Напомени:

- ▣ ЕСЧП **НЕ** е жалбена инстанца над домашните судови. Тој постапува само по наводи за повреди на ЕКЧП.
- ▣ ЕСЧП **НЕ** е исто со Европскиот суд на правдата, кој е орган на Европската Унија.

Прашања:

1. Која била улогата на ЕУР КОМ?
2. Кои се судските формации на ЕСЧП?
3. Кои се надлежностите на Големиот судски совет?

4. ПАТОТ НА ЖАЛБЕНОТО БАРАЊЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Постапката пред Европскиот суд за човекови права се заснова на начелото на јавност и се одвива, претежно, напишено на англиски или француски јазик, со можност за употреба на јазикот на една од договорните страни на ЕКЧП во иницијалната фаза од постапката. Тоа значи дека жалителите на својот јазик можат да го поднесат жалбеното барање до ЕСЧП и да водат преписка сè до моментот кога ЕСЧП утврдува дека барањето не е очигледно недопуштено и го доставува до владата за одговор.

По правило, адвокат кој е лиценциран во една од договорните земји на ЕКЧП може да ги претставува жалителите во постапката пред ЕСЧП. Жалителот мора да приложи уредно составено полномошно.

Постапката пред ЕСЧП започнува со поднесување на жалбено барање од страна на поединец, невладина организација, група поединци или, пак, од страна на земја потписничка на ЕКЧП. Жалбеното барање се поднесува на образец изработен од ЕСЧП на јазиците на сите земји потписнички на ЕКЧП. Само целосно пополнет образец, уредно потпишан со комплетно доставени документи се зема предвид од ЕСЧП и може да се регистрира. Образецот може да биде пополнет на македонски јазик во оваа иницијална фаза на постапката, а потоа комуникација постапката, во принцип, се води на службените јазици (англиски или француски).

Поради големиот прилив на жалбени барања против Русија, Полска, Украина, Турција и Романија, овие барања се филтрираат од страна на посебна секција (Filtering Section).

Образецот за жалба се презема од страницата на ЕСЧП:

<<http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms/mkd&c=>>

4.1. Прифатливост (Admissibility)

Жалбеното барање, прво, се разгледува дали е прифатливо (допуштено), односно дали ги запазува барањата за водење на судската постапка.

КРИТЕРИУМИ	КРАТКО ОБЈАСНЕНИЕ
Статус на жртва	<p>*Секое лице, без оглед на државјанството, може да се жали доколку смета дека нему лично му е повредено некое право од ЕКЧП. Истиот услов важи за невладините организации, неформалните здруженија и група поединци.</p> <p>*ЕКЧП не дозволува actio popularis. ЕСЧП не прифаќа наводи дека законот е спротивен на ЕКЧП во случај кога жалителот не може да докаже дека тој лично претрпел повреда на некое свое право од ЕСЧП поради законот на кој се жали.</p> <p>(По исклучок, за застапување од НВО кога тие самите не се жртви на повреда види ја судската пресуда Centre For Legal Resources on Behalf of Valentin Câmpeanu против Романија, жалба бр. 47848/08)</p>
Жалителот мора да биде идентификуван	Анонимните жалби не се прифаќаат од страна на судот.

<p>Сите домашни правни средства мора да се исцрпат</p>	<p>ЕСЧП може да постапува само во случаите кога жалителот ги исцрпел сите ефективни и адекватни правни средства за сите свои жалбени барања во согласност со домашниот закон.</p> <p>Посебен проблем се вонредните правни лекови, за кои не секогаш е јасно дали може да се сметаат како адекватно и ефективно правно средство. Барањето за заштита на законитост (БЗЗ) не влегува во групата на правни средства кои треба да се исцрпат, поради тоа што не е директно достапно на жалителот.</p> <p>Во принцип, ревизијата и барањето за вонредно преиспитување на правосилна судска пресуда се сметаат за ефикасен правен лек кога се поднесени во согласност со домашното право.</p> <p>(Во однос на нашата држава, за барањето за заштита на законитост види Гаврилов, жалба бр. 7837/10, а за барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда Мамудовски, жалбено барање бр. 49619/06).</p>
<p>Жалбата мора да биде поднесена во рок од 6 месеци</p>	<p>Рокот се смета од датумот на приемот на последната домашна правосилна одлука донесена по употребеното адекватно и ефективно средство.</p> <p>Датумот на прием на одлуката на Јавното обвинителство со која се одбива барањето за заштита на законитост не може да се смета како датум од кој тече 6-месечниот рок, поради тоа што барањето за заштита на законитост не е ефикасен правен лек³.</p>
<p><i>Ratione Temporis</i></p>	<p>Жалбениот навод мора да се однесува на повреда сторена во времето кога ЕКЧП стапила на сила во однос на државата која наводно ја сторила повредата. Наводите за повреди сторени пред ЕКЧП да стапи на сила за наведената држава не може да бидат основа на жалбен навод, освен ако не се работи за „континуирана повреда“.</p>
<p><i>Ratione Personae</i></p>	<p>Наводната повреда мора да потекнува од страна на држава која ја има ратификувано ЕКЧП. Државата е одговорна за дејствувањата и пропустите на нејзините службени лица и претставници (на пример: полиција, судии, јавни обвинители, државни службеници).</p>
<p><i>Ratione Loci</i></p>	<p>Државата е одговорна само за наводните повреди кои се сторени на нејзина територија, или на територија врз која има ефективна контрола.</p> <p>(За екстра територијална одговорност на државата види Лоициду против Турција, жалба бр. 15318/89)</p>
<p><i>Ratione Materiae</i></p>	<p>Пред ЕСЧП може да се води постапка само доколку постои повреда на некое право предвидено во ЕКЧП или нејзините протоколи, доколку протоколот е ратификуван од државата против која е вперено жалбеното барање.</p>

Правото на жалба не смее да се злоупотреби	Злоупотребата може да опфати давање лажна информација, употреба на нецивилизиран јазик, злоупотреба на идентитет, подмолни обвинувања, повреда на доверливост.
Жалбениот навод не смее да биде ист со некој кој веќе е разгледан	Кога постои одлука на ЕСЧП за повреда која во суштина е иста со наводите на истиот жалител или веќе е покрената постапка пред некоја друга меѓународна инстанца, ЕСЧП нема да ги разгледа жалбените барања.
Повредата мора да е значителна	Жалителот мора да трпи значителна штета поради наводната повреда, што може да биде изразено, но не и ограничено на финансиска штета, односно се зема предвид и нематеријалната претрпена штета (Во однос на државата види Јанчев, жалба бр. 18716/09)

Водичот за критериумите на допуштеност може да се преземе од следниве страници:

*македонски

<www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_MKD.pdf>

*албански

<www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_SQL.pdf>

Покрај горенаведените критериуми, жалбеното барање мора да биде јасно и основано, односно жалителот мора да понуди доволно соодветни аргументи кои одат во прилог на неговите наводи за постоење на повреда на некое негово право од ЕКЧП. Во спротивно, ЕСЧП ќе го отфрли барањето. Тука влегува и концептот на 4. инстанца, според кој ЕСЧП не претставува нова жалбена инстанца над постојните домашни судски инстанци, туку се ограничува на заштита на правата од ЕКЧП.

4.2. Постапка

Доколку жалбеното барање не исполнува некој од критериумите за прифатливост (допуштеност) тоа се одбива од страна на судија поединец или од судски одбор составен од три судии. Жалбеното барање кое ги исполнува критериумите за допуштеност и кое е добро образложено и аргументирано се разгледува од страна на Судски совет, освен кога постојат услови одбор од тројца судии да донесе пресуда³.

Доколку Судскиот совет смета дека жалбеното барање поставува комплексни прашања во однос на примената на ЕКЧП, ќе побара од државата, која наводно ја сторила повредата, да се изјасни по наводите (*communicated cases*). По добиениот одговор му се дава можност и на жалителот да

Судскиот деловник на англиски јазик може да се преземе од следнива страница:

<www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf>

³ Види Поднаслов 3.2. Состав на ЕСЧП.

се изјасни по наводите. Судскиот совет може да одлучи и да ги сослуша страните во присуство на јавноста. Доколку Судскиот совет не го отфрли жалбениот навод, тој се прогласува за прифатлив и им се дава можност на странките да се изјаснат по суштината на жалбеното барање, а може да бидат сослушани во присуство на јавноста.

Кога ЕСЧП го прогласил жалбеното барање за прифатливо, странките можат да се обидат да постигнат пријателска спогодба. Тогаш се брише нивниот предмет од листата на предмети на ЕСЧП. По мислење на ЕСЧП, предметот може да се избрише и по унилатералната декларација на државата која ја признала повредата и гарантира ефикасни и адекватни мерки за поправање на нанесената штета.

Пилот-процедурата му овозможува на Судскиот совет да донесе пилот-пресуда во случаи кои откриваат системски или структурални проблеми во тужената држава. При-тоа се укажува и на мерките кои државата треба да ги преземе за да се справи со повредата.

Во текот на постапката жалителот може да побара од ЕСЧП да нареди временна мерка, во ургентни случаи, доколку би му била нанесена сериозна и непоправлива штета. Најчесто се однесува на протерување на странци, кои бараат мерката да се стопира додека не се одлучи по нивната жалба.

Доколку жалителот нема парични средства може да му се додели бесплатна правна помош, во фазата од постапката кога барањето и документите се доставени до владата.

ЕСЧП одлучува дали настанала или не настанала повреда на советување од затворен тип, каде што судиите гласаат посебно за секое правно прашање. Потоа се изготвува и се објавува пресудата.

Во рок од три месеци обете страни на постапката имаат право да побараат преразгледување на предметот, кој е веќе пресуден од страна на судски совет, од страна на Големиот судски совет. Пресудата станува конечна по истекот на тој рок, ако не е побарано преразгледување или по одбивањето да се преразгледа случајот од страна на Големиот судски совет. ЕСЧП има право да досуди надоместок на материјална и нематеријална штета како и трошоци во постапката по навремено барање на жалителот.

Комитетот на министри на Советот на Европа континуирано го следи извршувањето и дава поддршка на договорните држави на ЕКЧП ефективно да ги извршат конечните пресуди на ЕСЧП.

Напомена:

- ▣ Пресудите на ЕСЧП **НЕ** се деклараторни, туку државата за која е утврдено дека ја повредила ЕКЧП мора да преземе мерки за да ја изврши пресудата.
- ▣ Судиите на ЕСЧП **НЕ** ја претставуваат својата држава, државата која ги предложила за судии, ниту, пак, настапуваат од нејзино име.

Прашања и вежби:

Во кои случаи жалбеното барање не би било прифатено од страна на ЕСЧП и од кои причини? Доколку се поставуваат комплексни прашања во однос на примената на ЕКЧП, како ќе постапи ЕСЧП?

- а. Во ЕСЧП е добиено жалбено барање на 21.3.2016 година. Последната приложена одлука е одбивање на барањето за заштита на законитост од страна на Јавното обвинителство со датум 13.2016 година. Апелациониот суд ја одбил жалбата на 10.8.2015 година.
- б. НВО се жали до ЕСЧП дека новиот Закон за децата предвидува премногу мал детски додаток и со тоа се повредува правото на образование, бидејќи со тие пари не може на социјално загрозените деца да им се обезбедат услови ефективно да ја посетуваат наставата и со тоа се повредува правото на образование од Протокол бр. 1, член 2 на ЕКЧП.
- в. Поединец се жали дека е бесправно отпуштен од служба кај приватник и со тоа го губи правото на пензија, што претставува повреда на член 1 од Протокол бр. 1 на ЕКЧП.
- г. Поединец се жали дека бил удрен по глава со пендрек од страна на полицијата додека го остварувал правото на мирен протест на 3.3.2016 година. Во прилог доставил фотографии, лекарски извештај и статија од дневен весник. Понатаму наведува дека ниту Полицијата ниту Обвинителството не го информирале за извид или истражно дејствието иако тој се жалел во неколку наврати на 5.3.2016, на 8.4.2016 и на 20.5.2016 година. Жалбеното барање е добиено од страна на ЕСЧП на 26.5.2016 година.
- д. Македонски државјанин се жали дека во 1946 година бесправно е експроприранимот кој припаѓал на неговиот дедо, со што настанала повреда на заштита на приватната сопственост од Протокол бр. 1, член 1.

Клуч

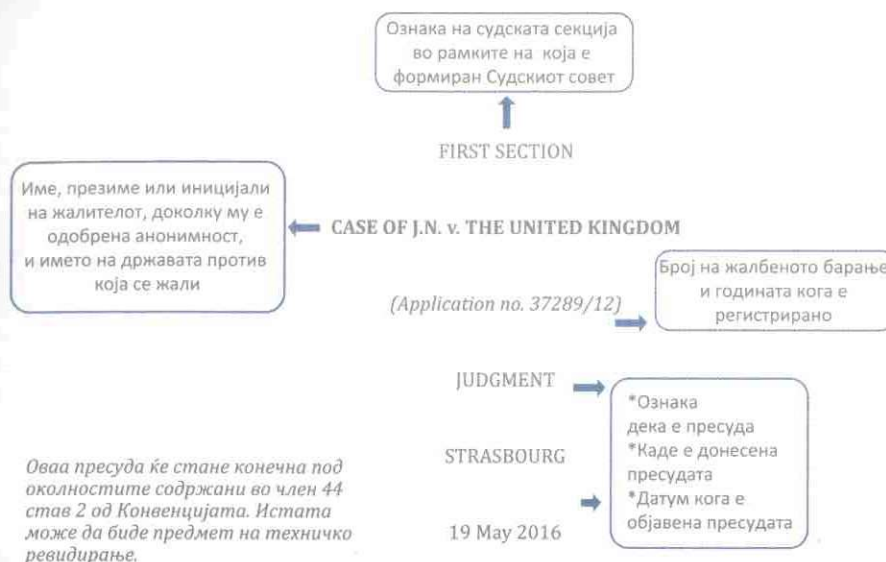
- а. Жалбеното барање не е прифатливо поради тоа што е поднесено по истек на 6-месечниот рок.
- б. Жалбеното барање не е прифатливо, бидејќи се работи за *actio popularis*.
- в. Жалбеното барање не е прифатливо, поради *ratione personae* и *ratione materiae*.
- г. Жалбеното барање може да е прифатливо, ЕСЧП го доставува до државата против која е упатено и бара таа да се изјасни во однос на наводите за повреда.
- д. Жалбеното барање е неприфатливо, поради *ratione temporis*.

5. ПРЕСУДИ И РЕШЕНИЈА

5.1. Пресуда

Европскиот суд за човекови права носи пресуда кога мериторно решава некое жалбено барање, односно се произнесува по суштината на наводната повреда. Во пресудата ЕСЧП се изјаснува дали постои или не постои повреда на ЕКЧП. Пресудите го следат следниот образец:

Насловна сѝраница

Сосѝав на судската формација

Во овој дел се споменати имињата на судечките судии, датумот кога заседавале без присуство на јавноста и кога ја донеле пресудата.

Процедура

Овој дел содржи објаснение за предметот од процедурален аспект, на пример, жалбеното барање по кое е постапено, ознака ако е уважено правото на правна помош или на анонимност, кои се застапниците на страните и слично.

Факѝи

Тука се презентира заднината на предметот и се даваат информации за жалителот. Се образложуваат околностите утврдени од страна на судот.

Релеванѝно домашно ѝраво и ѝрактѝика

Во овој дел се цитираат релевантните уставни и законски одредби, или делови од релевантните домашни пресуди.

Право

Во овој дел се објаснува жалбениот навод со прецизирање на членот од ЕКЧП или од некој нејзин протокол на чија повреда се жали жалителот.

Во поднасловот назначен со прифатливост (*admissibility*) се даваат аргументите на државата доколку таа смета дека некој од критериумите не е исполнет, како и контра-аргументите на жалителот доколку ги поднел. На крајот следи одлуката на судот со јасно образложение. Овој редослед се запазува за секој приговор на одделен критериум за неприфатливост на барањето. Доколку смета дека приговорот за неприфатливост е валиден за некои од жалбените барања или некој негов дел, ЕСЧП ќе го прогласи за неприфатливо и во пресудата ќе продолжи мериторно да ги разгледува само оние наводи за кои утврдил дека се прифатливи.

Во поднасловот назначен со мериторност, ЕСЧП ја разгледува суштината на прифатливото мериторно барање. Прво, се образложени аргументите на жалителот, па на државата. Потоа следи процената на ЕСЧП. Се презентираат општите принципи (*general principles*) во однос на жалбениот навод и се цитираат најзначајните пресуди на ЕСЧП каде се применети тие принципи во решавањето на случајот.

Во овој дел е дадена одлуката која ја носи ЕСЧП

по жалбениот навод, со јасно и прецизно образложение на логиката на процесот на просудување. Тука се дадени и причините за одлуката, која е заснована врз ЕКЧП и општите принципи. Доколку се работи за значајна одлука (*landmark judgment*) тогаш овој дел понатаму се цитира во делот на општи принципи на пресудите за слични случаи.

Општите принципи ја овозможуваат конзистентноста на судската практика на ЕСЧП, предвидливоста во примената на законот и на тој начин придонесуваат кон еднаквата сигурност. Преку цитирање на свои преходни одлуки, ЕСЧП ги дава значењето, основата и начинот на примена на релеванната одредба, врз кои истоа ја заснова својата одлука при решавањето на конкретниот предмет.

Правично обесштетување (*Just Compensation*)

Во овој дел се дава информација за бараното обесштетување, за контра аргументите на државата, за сумата која е досудена од ЕСЧП и за причините доколку барањето е одбиено. Во посебни пододдели, ЕСЧП ја образложува својата одлука за трошоците во постапката и за каматата.

Листа на донесени одлуки

На крајот следи листа со сите одлуки на ЕСЧП во однос на прифатливоста и основаноста (суштината) за секое жалбено барање поединечно, како и за обесштетувањето и за трошоците. За секоја одлука посебно се назначува бројот на судиите кои гласале за и против.

Оперативниот дел на пресудата ја содржи обврската на државата, односно тоа што треба да го изврши државата.

Завршница

На самиот крај од пресудата се назначува јазикот на кој е напишана и датумот на кој е објавена во согласност со цитираното правило на судот. Следи потпис на претседателот на секцијата и на одговорното лице од Секретаријатот (registrar) и печат. Се назначува дека во прилог следат издвоени мислења на судии, доколку ги има.

5.2. Издвоени мислења

Судските одлуки се носат со мнозинство на гласови од судиите. Не е неопходно да се донесат едногласно. Судиите кои не се согласуваат со ставот на мнозинството, дали настанала или не настанала повреда, или сметаат дека одлуката треба да се заснова на други основи или дека е потребно да се даде поинаков одговор на правно прашање или да се одговори некое прашање, имаат право на издвоено мислење.

Издвоеното мислење може да биде подготвено од еден судија или од група на судии. Тоа секогаш е јавно и е дадено во прилог на пресудата. Судијата може да не се согласува со одлуката, и во тој случај приготвува издвоено мислење за несогласност (dissenting opinion). Тој или таа може да се согласува со одлуката, но да смета дека основата или причините за носење на одлуката се поразлични и тоа го образложува во своето издвоено мислење за согласност (concurring opinion).

5.3. Решение

Европскиот суд за човекови права носи решение кога го прогласува жалбеното барање за неприфатливо (недопуштено) или кога го брише од листата на случаи. Со некои нијанси, решението, главно, го следи образецот на пресудата, со тоа што се задржува на прифатливоста на жалбеното барање и не се задлабочува во неговата мериторност, освен за утврдување дали е неосновано.

Напомена

- ▣ Пресудите на ЕСЧП **НЕ** го следат образецот по кој се пишуваат пресудите во нашата држава.
- ▣ ЕСЧП **НЕ** е врзан за законската дефиниција на поимот во согласност со домашното право, туку има свои автономни поими.

Прашања и вежби:

1. Што се општи принципи и кое е нивното значење?
2. Со кои алатки се служи ЕСЧП за да ја донесе и образложи својата одлука во индивидуален случај?
3. Подготви план за пишување на пресуда, следејќи го горенаведениот образец. Следејќи го планот идентификувај кои делови од пресудата се најзначајни за правна анализа на предметите на ЕСЧП.

6. ПРЕЦЕДЕНТСКО ПРАВО

Терминот „*stare decisis*“ доаѓа од латинскиот јазик и значи „придржување кон донесена одлука“. *Stare decisis* ја дава основата на доктрината во согласност со која судовите ги следат веќе воспоставените принципи во претходни судски одлуки-прецеденти и не носат одлуки кои би биле во спротивност со тие принципи. Кога судот веќе одлучил за принципите на правото во однос на определени факти, ќе се придржува кон тие принципи и во сите идни случаи, доколку материјалните факти се исти или многу, многу слични иако странките или имотот е различен⁴.

Под терминот „прецедент“ се подразбира веќе решен судски случај кој се смета како пример, односно авторитет за решавање на сите идни исти или многу слични случаи. Преку него се дефинира нов принцип, концепт или се влијае на толкувањето на веќе постојната норма. Потоа, Судот прави напори сите идни исти или многу слични судски предмети да ги реши во согласност со принципите, концептот или толкувањето, кои се дефинирани во прецедентот и служат како модел⁵.

Прецедентското право се темели на два принципа:

- За исти случаи - исти решенија.
- Прецедентот е обврзувачки само доколку судската одлука во *ratio decidendi* произлегува од правно-релевантни факти и работи. *Ratio decidendi* се дефинира како основа за носење на одлуката, односно што суштински судот решил, при што се воспоставува правило, односно стандард. Сè друго е *obiter dicta*, зборови искажани во мислењето на судот кои се искажани само во прилог на формулираното правило, стандард на кое се базира судското решение⁶.

Иако неговите пресуди го имаат дејството, *inter partes*, и немаат значење на формален извор на правото⁷, ЕСЧП, *de facto*, ги следи прецедентите, како што се гледа и од неговите пресуди. Значењето на прецедентите при елаборирањето на одлуките на судот е од извонредно големо значење.⁸

Користа од прецедентското право е јасна. Покрај правната сигурност и конзистентност, на судиите им е полесно да се сложат при носењето на одлука, а полесно е и да се убедат државите во исправноста и правичноста на одлуката, со оглед дека станува збор за меѓународен суд. На ваков начин им се овозможува на домашните судови со поголема сигурност и разбирање да ја применуваат ЕКЧП врз основа на развиената судска практика на ЕСЧП⁹.

Кај нас се следи континентално-правната традиција каде прецедентското право не се смета за формално-обврзувачко. Сепак, кога се работи за ЕКЧП, знаењето за значајните случаи (прецедентите), каде што ЕСЧП конкретно се произнел, во однос на примената на некоја одредба не смее да се потцени. Впрочем, не постојат причини зошто странките па и судиите директно не би се осврнале на значајни случаи од ЕСЧП во своите поднесоци или пресуди во делот каде што ги образложуваат своите аргументи. Уште повеќе што

⁴ Блекс правен речник, (1990)стр. 1406.

⁵ Ибид, стр. 1176.

⁶ Ибид стр. 1072, 1262; Зупанчич, За толкување на судски прецеденти и пресуди, а особено на пресудите на ЕСЧП (2004) стр. 15.

⁷ Центар за правни истражувања и анализа, „Унифицирање на судската практика во Македонија (2015)“ стр. 25.

⁸ Бергер, Јуриспруденца на ЕСЧП (1998) стр. x.

⁹ Лупу и др., Улогата на прецеденти во ЕСЧП: мрежна анализа на цитирање на случаи (2010)стр. 3-5.

државата е обврзана да ги изврши пресудите на ЕСЧП. Судовите и другите органи мора добро да ја познаваат судската практика на ЕСЧП посебно во однос на државата, бидејќи во случај на повреда на ЕКЧП државата е обврзана да плаќа стотици евра. Исто така, државата е обврзана да ги поправи сите системски проблеми и дисфункционалности коишто се утврдени во пресудите на ЕСЧП.

Напомена

- ▣ Судската практика на ЕКЧП **НЕ** е без правно значење. Напротив, таа придонесува за конзистентна и уедначена примена на ЕКЧП.
- ▣ ЕКЧП **НЕ** се применува различно за секоја држава зависно од околностите, туку постои уедначена судска практика.

Прашања: ?

1. Што се подразбира под доктрината на „*stare decisis*“?
2. Која е ползата од прецедентот?
3. Кој е односот на ЕСЧП во однос на значајните случаи (прецедентите)?
4. Зошто правната заедница кај нас треба да се запознае со значајните случаи - прецеденти на ЕСЧП?

7. КРИТЕРИУМИ ЗА СЕЛЕКЦИЈА НА ЗНАЧАЈНИ СЛУЧАИ (LANDMARK/ LEADING CASES) НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Европскиот суд за човекови права го сметаат за еден од меѓународните судови со најголема продуктивност. Милиони граѓани од сите делови на Европа и Кавказ си ја бараат правдата во ЕСЧП за наводни повреди на нивните основни права и слободи. Во тој океан на судски одлуки не е едноставно да се идентификува што сè се смета за значаен случај (прецедент) и како и кога треба да се цитира. Притоа, треба да се земе предвид, дека уште при работа на конкретниот случај постои свесност во судската формација дека со тој предмет се решава некое правно прашање кое е битно за понатамошната примена на ЕКЧП. ЕСЧП го дава своето мислење за одделни правно-релевантни факти и работи и на тој начин воспоставува принцип (правило) како да се решат идните исти или многу слични случаи. Прецедентот не важи само во однос на државата против која било вперено жалбеното барање, туку важи за сите држави кои се договорни страни на ЕКЧП. На ваков начин ЕСЧП ги поставува стандардите кои важат за целиот регион на Советот на Европа.

7.1. Критериуми

За идентификување и повикување на значајни случаи (прецеденти) постојат повеќе критериуми. Пред сè, тие критериуми мора да се транспарентни со цел да се влее доверба дека навистина цитираните одлуки ги рефлектираат општите принципи кои ЕСЧП ги применува за решавање на слични случаи. Со тоа се постигнува и поголем степен на убедливост на аргументацијата.

За селекција на значајните случаи од важност се следниве критериуми:

Пресуди на Големииот судски совет (Grand Chamber)

Големииот судски совет е најголемата судска формација. Со самото тоа што одлуките се носат од голем број на судии, нивната тежина е многу поголема во однос на одлуките кои се носат од помалите судски формации. Судските совети му ги пренесуваат во надлежност на Големииот судски совет сите предмети каде што се појавуваат прашања кои може да означат пресврт во судската практика.

Пресудиите на Големииот судски совет ја носат ознаката „[GC]“.

Предмети за кои постои известување од ЕСЧП (Reported cases)

Предметите кои се сставени во Извештаите на ЕСЧП се познаваат по начинот на кој се цитирани, имаат ознака ECHR и година на Извештајот во кој се цитирани.

Од 1998 година, сите најзначајни пресуди и решенија се објавуваат во Извештаите на пресуди и решенија на ЕСЧП (**Case reports**). Тие се селектираат од страна на Бирото на ЕСЧП. На официјалната страница на ЕСЧП <<http://www.echr.coe.int>> на горниот лев агол стои судска практика (**Case-law**). Кога ќе се кликне на неа се отвора рубрика на која стои

Извештаи за пресуди и решенија (**Reports of Judgments and Decisions**). Еден клик на неа води кон страниците каде се наоѓаат сите информации за Извештаите на ЕСЧП (**Reported cases**) и самите извештаи, кои се категоризирани по години.

Време

Се цитираат најновите значајни случаи, со што се следи динамиката на работата на ЕСЧП.

Исти или многу слични случаи

Потребно е да постои идентичност во однос на материјалните факти и работи од конкретниот предмет со цитираниот значаен случај.

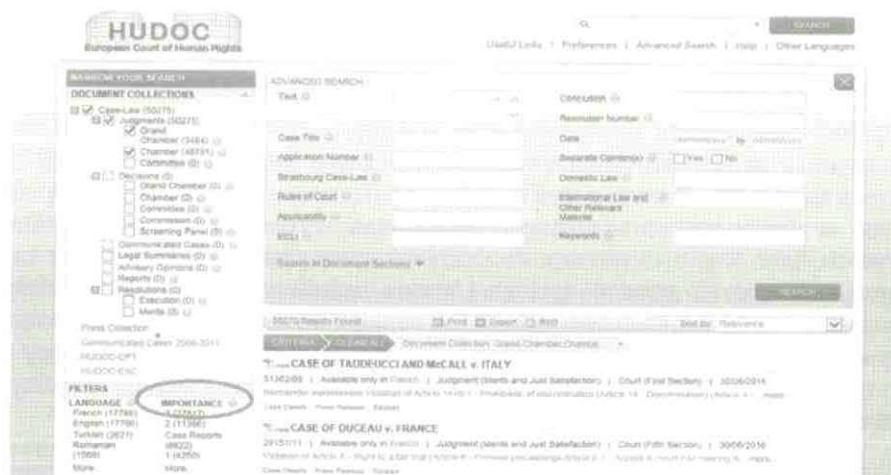
Промена во прецедентското право

Треба да се внимава да не е дојдено до промена во прецедентското право, кога се цитира судската практика на ЕСЧП. Поради тоа фокусот треба да е ставен на одлуките кои ги носи Големииот судски совет.

Во дигиталната база на судската практика HUDOC, во алатката за напредно пребарување (**advanced search**) постои опција назначена како судска практика Стразбур (**Strasbourg case-law**). Доколку таму се впише име на бараниот предмет, се добиваат сите предмети на ЕСЧП каде што бараниот предмет е цитиран. Предметите од поголема важност се почесно цитирани.

7.2. Како да се најдат и идентификуваат значајните случаи

Значајните случаи (прецеденти) најлесно се наоѓаат во книгите, учебниците и веб-ресурсите кои се посветени на судската практикана ЕСЧП. Но, доколку се бараат нови значајни случаи или е потребно да се утврди судска практика за случај за кој не може да се најде ништо во книгите, учебниците и слично, или, пак, е потребно да се провери дали прецедентското право се сменило, тогаш е најсигурно да се пребара базата на судските одлуки на ЕСЧП (HUDOC). Се употребува филтерот „значаење“ (*importance*) кој се наоѓа на левата страна на екранот.

Таму се групирани одлуките по значење. Најбитни се одлуките кои се селектирани во извештаите на ЕСЧП (Case reports), додека, пак, другите одлуки се групирани во 3 групи. Бројот 1 ги означува одлуките од големо значење, бројот 2 одлуките од средно значење и бројот 3 ги означува одлуките од ниско значење.

Кога ќе се пронајде пресуда за исти или многу слични факти или работи, по можност пресудени од Големиот судски совет, во општите принципи (General Principles) се наброени сите судски пресуди или решенија со кое е востановен принципот на кој се темели решавањето на сличните случаи. Потребно е да се истражат сите тие предмети и да се види во која мера постои идентичност или различност со предметот за којшто треба да се аргументира или треба да се реши. Притоа, не треба да се заборави дека во однос на државата не важат како водечки принципи само оние принципи кои се споменати во одлуките против државата, туку дека важат сите стандарди кои ЕСЧП ги утврдил во пресудите и против другите држави.

Практични примери – пресуди на ЕСЧП

Пример број 1: Во пресудата Сашо Георгиев, жалбено барање број 49382/06 од 2012 година во делот насловен Општи принципи (*General principles*) се наброени значајните пресуди во однос на директната одговорност на државата за членот 2 - право на живот.

На пример, во ставот 40 од пресудата е изразен општиот принцип кој произлегува

од пресудата на Големиот судски совет, МекКан и др. против Обединетото Кралство, со број на жалбеното барање – бр. 18984/91, со ознака на релевантниот став - § 150 и ознака каде е објавена пресудата - **Serius A**, што укажува дека е донесена од претходниот суд, пред 1998 година. Во истиот став стои објаснување на суштината на ставот (§)150 којшто е релевантен за решавање на конкретниот предмет поради идентичноста на работата која е предмет на одлучување. Доколку се работи на предмет со исти или многу слични факти или работи како во предметот Сашо Георгиев, тогаш Општите принципи презентирани во неговата пресуда, претставуваат појдовна точка за пронаоѓање на релевантните значајни случаи (прецеденти), со тоа што (зависно од околностите) може да се цитира и пресудата Сашо Георгиев во полза на аргументот дека се работи за *ratio decidendi*, а не за *obiter dictum*, за да се укаже дека прецедентот сè уште се применува и дека бил применет и во однос на нашата држава.

Пример број 2: Пресудата во случајот Асенов и други против Бугарија од 28 октомври 1998 година, став (§) 102, Известувања за пресуди и решенија ECHR 1998VIII (број на Извештајот на ЕСЧП каде што е објавен) претставува значаен случај (прецедент) во однос на барањето за ефективна официјална истрага во случаи на полициска бруталност. Како таков, цитиран е во општите принципи на голем број на пресуди, вклучувајќи и против нашата држава (Аслани, жалбено барање број 24058/13 и Хајрулаху, жалбено барање број 37537/07). Бројот на цитатите, видот на одлуките во кои е цитирана пресудата и причините за цитирање се проверуваат преку полето судска практика Стразбур (**Strasbourg case-law**) во алатката за напредно пребарување (**advanced search**) на HUDOC.

The screenshot displays the HUDOC (European Court of Human Rights) search interface. At the top, there is a search bar and navigation links including 'Useful Links', 'Preferences', 'Advanced Search', and 'Other Languages'. The main interface is divided into several sections:

- NARROW YOUR SEARCH:** Includes 'DOCUMENT COLLECTIONS' with checkboxes for Case-Law (50275), Judgments (50275), Decisions (0), and Resolutions (0). Under Case-Law, there are sub-categories like Grand Chamber (3484), Chamber (46791), and Committee (0). Under Judgments, there are sub-categories like Grand Chamber (0), Chamber (0), Committee (0), Commission (0), and Screening Panel (0).
- FILTERS:** Includes 'LANGUAGE' (French: 17785, English: 17786, Turkish: 2621, Romanian) and 'IMPORTANCE' (3: 27817, 2: 11366, Case Reports: 6822).
- ADVANCED SEARCH:** A form with various input fields: Text, Case Title, Application Number, Strasbourg Case-Law, Rules of Court, Applicability, ECLI, Conclusion, Resolution Number, Date, Separate Opinions, Domestic Law, International Law and Other Relevant Material, and Keywords.
- RESULTS:** Shows '50275 Results Found' and a list of search results. The first result is 'CASE OF TADDEUCCI AND McCALL v. ITALY' (51362/09) and the second is 'CASE OF DUCEAU v. FRANCE' (29151/11).

Прифатливост на жалбеното барање

За критериумите за прифатливост исто важат значајните случаи (прецеденти). Преку нив се искажува одлуката на ЕСЧП во однос на критериумите за прифатливост. На пример, преку нив ЕСЧП се изјаснува дали некој вонреден правен лек, како, на пример, барањето за заштита на законитост се смета за ефикасен и адекватен правен лек кој треба да биде исцрпен пред поднесување на жалбеното барање до ЕСЧП. Преку пребарување и читање на судската практика се доаѓа до одговорите на ЕСЧП од претходни исти предмети, со што се добиваат насоки за носење одлуки или градење на тактики и аргументи за конкретниот предмет. Прецедентот во однос на прифатливоста на некое жалбено барање може да се најде во пресуда или во решение.

Ознака за решение на ЕСЧП е крајенката (dec).

Кога се работи за решение, значајниот случај се цитира во делот на процена на ЕСЧП. На пример, во Решението Р.А. против Обединетото Кралство, во ставот 49 стои: „Судот се повикува на својата цврсто утврдена судска практика во однос на обврската да се исцрпат сите домашни средства како што, на пример, е резимирано во Вучковиќ и други против Србија, прелиминарен приговор. Во истото Решение, во ставот 51 се цитира Решение на ЕСЧП како релевантен значаен случај (прецедент) во однос на друг аспект на исцрпување на домашните правни средства: „Пикок против Обединетото Кралство (dec.), бр. 52335/12, § 33, 5 јануари 2016“.

Што се смейќа како прецедент во одлуките на ЕСЧП

Кога се цитира некоја значајна одлука секогаш мора да се провери кој став од наведената одлука е тој го што го дава правилото, стандардот, основата за носење на судската одлука (*ratio decidendi*). *Ratio decidendi* се утврдува преку правна анализа на мислењето на ЕСЧП, со цел да се идентификува што, всушност, решил судот. Дали судот утврдил повреда или не, само по себе не спаѓа во *ratio decidendi*. Тоа што спаѓа во *ratio decidendi* е правилото, стандардот основата врз која ЕСЧП одлучил дали постои повреда на ЕКЧП. На пример, барањето за ефикасна и детална истрага во случаи кога лица починале или биле повредени додека биле под надзор на државни органи претставува стандард утврден преку прецедент, бидејќи воспоставува должност за сите договорни држави на ЕКЧП во однос на примената на членовите 2 и 3 од ЕКЧП. Поради тоа може да се применува во идни случаи кога се работи за исти или многу слични околности, бидејќи државите, жалителите, околностите дали биле приведени, притворени или затворени не се битни факти за примена на овој европски стандард. Она што е битно е жалителот да бил со добро здравје пред да биде притворен, затворен, задржан, ставен во државна институција од страна на државен орган, а потоа се утврдило дека тој починал или дека неговото здравје е нарушено.

Лесно е да се најде веќе познат прецедент, бидејќи е цитиран во општите принципи на пресуда или во процена на ЕСЧП во решение. Доколку се работи за нов прецедент, тој сигурно ќе биде објавен во Извештаите на пресуди и решенија на ЕСЧП и тој се идентификува по тоа што го содржи стандардот формулиран од ЕСЧП, кој е клучен за носење на одлуката. Во една иста одлука на ЕСЧП може да се најдат повеќе ставови кои се обврзувачки по својата суштина за различни прашања по однос на фактите и правото.

Што не се смета како прецедент

Делот од пресудата кој е *obiter dictum* не обврзува и доколку се цитира може да биде лесно побие со контрааргументи. Издвоените мислења на судиите, исто така, не спаѓаат во прецеденти. Доколку се споменуваат во аргументацијата треба да се напомни дека се работи за малцинско мислење на судија/ии - *dissenting* или *concurring opinion*. Издвоените мислења може да го трасираат патот за иден значаен случај (прецедент) или да доведат до промена во прецедентното право, но како издвоени мислења не се обврзувачки.

Идентификација на значајни случаи во однос на нашата држава (џурифајливосџи и мерџорносџи)

Идентификацијата на значајните случаи во однос на нашата држава ги следат горенаведените чекори.

- Прво, се идентификува прашањето со оглед на фактите и работата во конкретниот предмет.
- Се пребарува databазата на судската практика на ЕСЧП – HUDOC, со помош на параметрите кои се објаснети во Делот 8. Бази на податоци. Пребарувањето може да биде преку името на предметот (ако е пронајден значаен случај во книги, учебници и веб-ресурси посветени на ЕСЧП¹⁰) или преку членот од ЕСЧП.
- Се пребаруваат одлуките против сите земји, не само против нашата држава, бидејќи одговорот на поставеното прашање можеби е веќе даден од ЕСЧП во предмет против друга држава.
- Доколку ЕСЧП се произнел за прашањето во однос на идентични факти и работи во решение против нашата држава и тоа се зема предвид.
- Потоа, врз основа на горенаведените критериуми за идентификување на значаен случај се проверува дали тоа е навистина значаен случај.
- Со помош на правната анализа се утврдува што е *ratio decidendi*.
- Се проверува дали тоа што е одлучено сè уште важи за, *de facto*, прецедент или постои друга судска практика која е од поскор датум или е во поголема мера идентична со конкретниот случај и дали прецедентот, навистина, го содржи одговорот на прашањето од конкретниот случај.
- Потоа, во поднесокот или одлуката се цитираат идентификуваните значајни одлуки и релевантните ставови од одлуките во кои се наоѓаат општите принципи (стандарди), кои се образложуваат и врз основа на кои се конструира аргумент или се носи одлука во конкретниот случај.
- Доколку постои некоја пресуда која би можела исто да се земе предвид како значаен случај, но не е земена предвид поради различноста во некој факт и тоа може да се објасни со акцент на разликите кои постојат помеѓу тој случај и конкретниот случај.

¹⁰ Веб-ресурсите на страницата на ЕСЧП се објаснети во Делот 8. Бази на податоци.

7.3. Формално цитирање на пресуди и решенија на ЕСЧП

Белешката за цитирање на Европскиот суд за човекови права од октомври 2013 година, го објаснува начинот на цитирање на пресудите и решенијата на ЕСЧП, како и промените во начинот на цитирање.

Пресуди

За цитирање на пресудите се применуваат следните чекори:

- ▣ Името на случајот во италики (името на жалителот или на државата која се жали против тужената држава).
- ▣ Бројот на жалбеното барање (**application number**).
- ▣ Број на ставот (§ ...) каде што се наоѓа делот од пресудата којшто е, **de facto**, обврзувачки.
- ▣ Кратенката за ЕСЧП (ECHR).
- ▣ Годината кога е објавена во Извештајот на пресуди и решенија на ЕСЧП. Пример: *A, B и C против Ирска [GC]*, бр. 25579/05, § ..., ECHR 2010.
- ▣ Помеѓу 1998 година и до крајот на 2007 година стоел и бројот на томот од Извештајот на ЕСЧП.
- ▣ За стариот суд, пред 1998 година се појавува датумот кога е објавена пресудата и ознаката дека за неа било известно во *Series (...)* бр (...). Пример: *Енгел и други против Холандија*, пресуда од 8 јуни 1976, *Series A* бр. 22.
- ▣ Пресудите за кои не е известно во Извештајот на пресуди и решенија на ЕСЧП го содржат само датумот на кој се објавени. Пример: *3А.ЦЗ с.р.о. против Чешката република*, бр. 21835/06, § ..., 10 февруари 2011.
- ▣ На самите пресуди стојат ознаки доколку се однесуваат на: правично обесштетување (**just satisfaction**), интерпретација (**interpretation**), пријателско спогодување (**friendly settlement**), ревизија (**revision**), бришење од листата на случаи (**striking out**), прелиминарен приговор (**preliminary objection**).

Решенија

- ▣ За цитирање на решенија без оглед дали биле ставени во Извештајот на пресуди и решенија, се применуваат истите чекори, со тоа што помеѓу името на случајот и бројот на жалбеното барање во заграда стои ознака дека се работи за решение (dec.). Доколку е донесено од страна на Големиот судски совет стои [GC]. Пример:
- ▣ *Ајџел-Ирџанџ и др. против Германија* (dec.), бр. 45216/07, § ..., ECHR 2009
- ▣ *Анкарона против Шведска* (dec.), бр. 35178/97, § ..., ECHR 2000-VI (пред промената на цитирањето на крајот на 2007 година).

Напомена:

- Начинот на цитирање одлуки определен од ЕСЧП не е секогаш ист, туку се менува во согласност со еволуцијата на судот и напредокот на технологијата.

Секоја пресуда на ЕСЧП не претставува значајна пресуда (*Landmark judgment*).

Прашања и вежби:

1. Кои се критериумите за идентификување на значајни случаи на ЕСЧП?
2. Кои чекори ќе ги преземете за идентификување на значајните случаи на ЕСЧП?
3. Идентификувајте го членот од ЕКЧП и значајните случаи во однос на прашањето од кој до кој момент се брои должината на притворот. Како ќе ги цитирате и образложите?

Клуч за вежбата под број 3

Член 5 § 3 од ЕКЧП

Значајни случаи (помеѓу другите): *Вемхоф (Wemhoff) иројив Германија*, 27 јуни 1968, § 9, Series A бр. 7; *Лабита (Labita) иројив Италија*, [GC], бр. 26772/95, §§ 145 and 147, ECHR 2000-IV.

8. ИСПОЛНУВАЊЕ НА ОБВРСКИТЕ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД ЕКЧП

Како што е нагласено понапред, со ратификување на Европската конвенција за човекови права, таа стана дел од нашиот внатрешен правен поредок. Нејзините гаранции се рефлектираат во домашното законодавство, кое мора да биде компатибилно со ЕКЧП. Според ЕКЧП, таа ја презема обврската на сите кои се наоѓаат на нејзина територија да им овозможи да ги реализираат правата од ЕКЧП и да им обезбеди адекватен правен лек.

Принципот на супсидијарност¹¹ предвидува примарната должност за имплементација на ЕКЧП да припаѓа на државите кои ја ратификувале. Правен лек достапен во домашните судови во случај на повреда на ЕКЧП е многу поприфатлив и поефикасен¹². Само доколку државите не можат да го обезбедат исполнувањето на ЕКЧП, тогаш на сцената се појавува заштитниот механизам – ЕСЧП. Во тој случај одлуките на домашните судови подлежат на контрола на ЕСЧП во согласност со стандардите предвидени во ЕКЧП¹³ и општите принципи образложени во водечките случаи.

ЕКЧП е извор на правото во државата и како таква е обврзувачка за домашните судови. Тие мора непосредно да ја применуваат ЕКЧП¹⁴, земајќи ја предвид судската практика на ЕСЧП.

¹¹ Види Протокол 15.

¹² Бергер, *Право на ЕКЧП* (1997), стр. 23-25.

¹³ Ибид, стр. 25.

¹⁴ Поповска, *Правото на приватност низ практиката на Европскиот суд за човекови права* (2005), стр. 105.

Ако ЕСЧП утврди дека постои повреда на ЕКЧП од страна на нашата држава, таа мора да ја изврши пресудата, односно да ја надомести штетата и трошоците кои се предвидени во пресудата, а во некои случаи да овозможи повторно судење¹⁵ или поврат на имотот. Доколку од пресудата се согледа дека се работи за системска повреда или некомпатибилност на законот со ЕКЧП, државата треба да направи измена во законот, практиката или постапката, во спротивно ризикува да биде соочена со голем број на слични пресуди против неа.

На пример, во предметот „Стоименов против Поранешна Југословенска Република Македонија“, жалбено барање бр. 17995/02, пресуда од 5 април 2007 година, ЕСЧП утврдил дека постои повреда на правото за еднаквост на оружјето во кривичната постапка. Комитетот на министри на Советот на Европа, кој е надлежен за извршување на пресудите бил информиран дека Врховниот суд на државата усвоил правно мислење, во согласност со кое судската практика на ЕСЧП директно се применува во внатрешниот правен поредок и дека домашните судови треба да се повикаат на судската практика на ЕСЧП во образложение на пресудата (види одлука Resolution CM/ResDH(2009)139)¹⁶.

Владиниот агент и Бирото за застапување на нашата држава пред ЕСЧП учествуваат во обуките за судии со цел да ги запознаат судиите со констатираните повреди од ЕСЧП во индивидуални предмети за да се избегнат исти или слични повреди во иднина¹⁷.

Напомена:

- ▣ ЕСЧП не е единствено надлежен за заштита на ЕКЧП.
- ▣ За домашните судови извор на правото не се само домашните закони, туку и ратификуваните конвенции како ЕСЧП.

Прашања и вежби:

1. Што означува принципот на супсидијарност?
2. Доколку некоја одредба од домашниот закон не е компатибилна со ЕКЧП, што ќе се применува, домашниот закон или ЕКЧП?
3. Зошто е потребно да се знаат предметите во кои ЕСЧП утврдил повреда на ЕКЧП?
4. Кој е ефектот на пресудите на ЕСЧП во државата во која е утврдена повреда?
5. Кој е надлежен за извршувањето на пресудите на ЕКЧП?
6. Кој орган на Советот на Европа го следи извршувањето на пресудите на ЕСЧП?

¹⁵ Во однос на повторување на постапката види „Петковски и др. против Поранешна Југословенска Република Македонија“, жалбено барање бр. 27736/03, пресуда од 8 јануари 2009.

¹⁶ Парламентарно собрание „Влијание на ЕКЧП во земјите членки“ (2016) стр. 39-40.

¹⁷ Годишен извештај за работата на владиниот агент и анализа на предмети и постапки на ЕСЧП за 2015 година, (2016) стр. 16.

9. БАЗИ НА ПОДАТОЦИ

Најзначајниот извор на податоци претставува официјалната страница на ЕСЧП (<<http://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>>). Тука се наоѓаат сите информации кои се потребни за запознавање, разбирање, примена и цитирање на судската практика на ЕСЧП.

Горното мени започнувајќи од лево кон десно содржи девет рубрики.

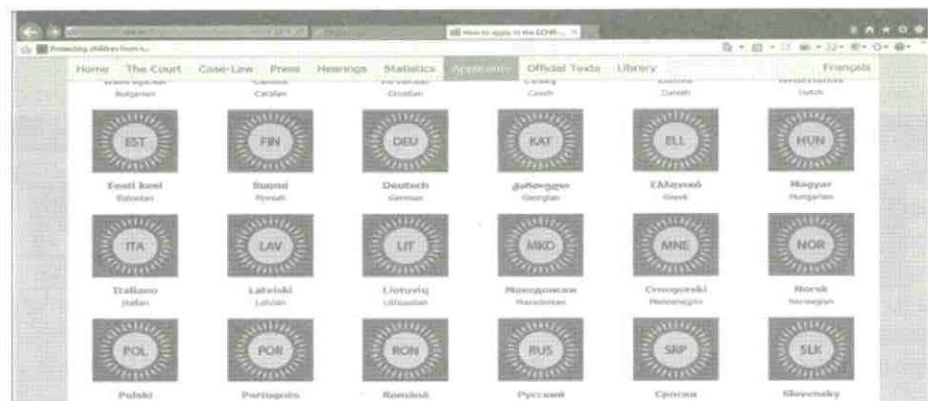
- ▣ **Рубрика - Дома (Home):** Тука се наоѓаат најновите информации, актуелности и нови одлуки на ЕСЧП. На горната лева страна означени се брзите линкови (**Quick Links**), преку кои брзо се доаѓа до најновите пресуди, решенија и информации до медиумите, информација за жалителите и до информација на други јазици, вклучително и на македонски јазик.
- ▣ **Рубрика - ЕСЧП (The Court):** Кликот на оваа рубрика води кон подрубрики кои ги содржат основните информации за ЕСЧП. Покрај општата презентација за работата на ЕСЧП тука може да се најде составот на ЕСЧП, на неговите формации и други информации за функционирање на ЕСЧП.
- ▣ **Рубрика - Судска практика (Case-law):** Тука се наоѓаат најбитните информации за правно истражување и анализа на судската практика. Оваа рубрика со нејзините подрубрики е образложена повеќе во Поднасловот 8.1. Пребарување на судска практика на ЕСЧП.
- ▣ **Рубрика - Прес (Press):** Сите информации од значење за функционирање на ЕСЧП дадени од страна на службата за контакти со јавноста на ЕСЧП се складираани во оваа рубрика и нејзините подрубрики. Тука може да се најдат кратки сижеа на донесени пресуди и решенија на ЕСЧП, како и информации за постапките кои сè уште се во тек. Подрубриката информации за факти (**Factsheets**) содржи информации на повеќе различни јазици освен официјалните (хрватски, турски, италијански, руски итн.) за судската практика на ЕСЧП на различни теми. Тие се категоризирани во различни групи, на пример, деца и родители, кривично право, Европска Унија, протерување и сл. Во подрубриката профили на земјите (**Country profiles**) покрај основните информации за секоја земја (судија, број на процесуирани предмети и сл.) се дава и преглед на најзначајните судски одлуки за таа земја. Профилот за државата може да се преземе од страницата <www.echr.coe.int/Documents/CP_The_former_Yugoslav_Republic_of_Macedonia_ENG.pdf>.

- ▣ Рубрика - Распит (**Hearings**): Во оваа рубрика покрај листата на закажани распити може да се погледаат видеа од распити пред ЕСЧП.
- ▣ Рубрика - Статистика (**Statistics**): Тука може да се најде статистиката на ЕСЧП по месеци, по години, по земји, за секој член на ЕКЧП одделно, како и статистички публикации. Во долниот десен агол се наоѓа икона Информациски документи (**Information documents**). Кликањето на најдолната рубрика - Сите анализи на статистики (**All analysis of statistics**), води до анализа на статистиките по години.

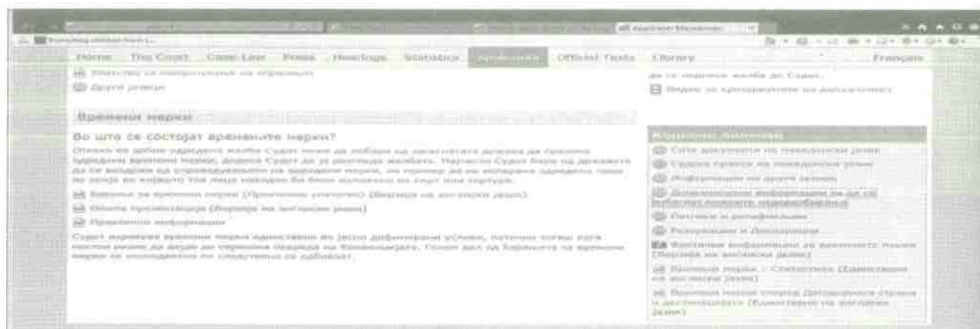
- ▣ Рубрика - Жалители (**Applicants**): Покрај основната информација како да се поднесе жалбено барање до ЕСЧП, постои и подрубрика, каде што се наоѓаат информации за жалителите на други јазици (Applicants – other languages) кон која може да се пристапи на следнава страница <<http://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ol&c=>>>.

Тука се наоѓаат на македонски јазик сите информации од значење за поднесување на жалбеното барање.

Со кликање на иконата означена со MKD се пристапува кон целиот фолдер кој го содржи жалбеното барање, упатство за негово пополнување и сите обрасци на македонски јазик како и други корисни документи на македонски јазик, на пример, ЕКЧП и протоколите, информации за идните жалители, дијаграм - постапување по предметите, водич за критериумите за допуштено, видеа за поднесување на жалба и за критериумите за допуштено.

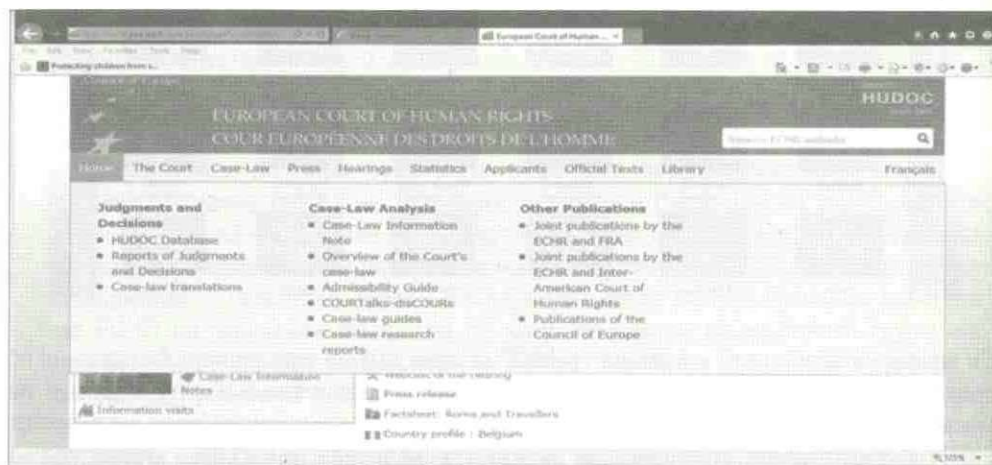
На крајниот десен агол се наоѓа фолдер со корисни линкови, каде што лесно се пребаруваат сите документи на македонски јазик, а постои и линк од преведена судска практика на македонски јазик

- ▣ Рубрика - Официјални текстови (Official texts): Тука може да се најде ЕКЧП и сите нејзини протоколи, Деловникот на Судот и инструкциите (**Court Rules, Practice Directions**), информации за реформите на ЕСЧП и за пристапувањето на Европската Унија, Европскиот договор за учесници во постапката, Одлуката за судска етика и кратка информација за постапката за пилот-пресуди.
- ▣ Рубрика - Библиотека (**Library**): Дава информации за достапните книги, изданија и документи во библиотеката.

9.1. Пребарување на судска практика на ЕСЧП

Менито именувано како Судска практика (**Case-law**) содржи три рубрики: Пресуди и решенија (**Judgments and decisions**), Анализа на судска практика (**Case-law analysis**) и други публикации (**Other Publications**).

Прваја рубрика, покрај databазата HUDOC и Извештаите на пресуди и решенија (*Reports of judgments and decisions*) содржи и преводи на судската практика (под-рубрика Case-law translations).

Тука може да се најдат и преводи на одлуките на ЕСЧП на македонски јазик кои упатуваат на следниот линк <<http://www.pravda.gov.mk/presudi2012.asp?lang=eng&id=7001>>.

На истата веб-страница има линк до Хелп програмата (*Help programme*) која дава пристап кон едукативни алатки и материјали за човековите права за судии, обвинители, адвокати и правни практичари.

Втораја рубрика именувана како Анализа на судски предмети (*Case-law analysis*) е доста значајна, бидејќи ги содржи сите алатки и ресурси кои ЕСЧП ги става на располагање за пребарување, разбирање и примена на судската практика на ЕСЧП.

Кога се клика на оваа рубрика се отвора страницата на која може да се најдат линкови до следните материјали и ресурси:

- ▣ Подрубриката - Информативни белешки за судската практика (*Case-law Information Notes*) се наоѓа во горниот лев агол. Преку неа се пристапува до информациите за судската практика кои се објавуваат секој месец од страна на ЕСЧП. Оттука може да се преземе и индексот на судски одлуки, поделени по членови на ЕКЧП и по држави со суштинска информација за секој предмет (пример, Index 2016 to the Information Notes on the *Court's case-law (January-April)*). Преку Индексот се добива најновата информација во врска со развојот на судската практика на ЕСЧП.
- ▣ Следната подрубрика го дава прегледот на судската практика на ЕСЧП (*Overview of the Court Case-law*). Тука може да се најдат одлуките кои или поставуваат ново прашање или значајно прашање кое е од општ интерес. Одлуките се систематизирани според членот на ЕКЧП.
- ▣ Во подрубриката насловена како Водич за прифатливост (*Admissibility Guide*) се наоѓаат преводите на овој Водич на сите јазици на земјите на Советот на Европа, вклучувајќи го и македонскиот јазик. Подрубриката до него води кон видеото за критериумите за прифатливост.

- Од следната **подрубрика** насловена како **Водичи за судска практика (Case-law Guides)** може да се преземат водичите за членовите 4, 5, 6, 9 и членот 2 од Протокол бр. 1 на разни јазици на кои постојат преводи. Водичот за членот 5, право на слобода и безбедност е преведен и на македонски јазик.
- Последната **подрубрика** - **Извештаи за истражена судска практика (Case-law research reports)** на страницата содржи тематски извештаи на повеќе јазици во однос на злоупотреба на децата; биоетика; млади луѓе; културни права; здравје; слобода на религија; интернет; национална безбедност; нови критериуми за прифатливост; позитивна обврска по член 10 (на македонски јазик); референци на интерамериканскиот суд; улогата на јавниот обвинител и употребата на конвенциите на Советот на Европа во судските одлуки на ЕСЧП.

На истата страница може да се преземе и документот на ЕСЧП „Пронаоѓање и разбирање на судската практика на ЕСЧП“ (Finding and understanding the case-law of the European Court of Human Rights) og следниот линк: <www.echr.coe.int/...Finding_understanding_case_law_ENG.pdf>.

Трејтата рубрика насловена како **Други публикации (Other Publications)** содржи линкови до корисни публикации за разбирање и примена на судската практика на ЕСЧП, на пример, забрана на дискриминација; детските права; заштитата на податоците; азил, граница и имиграција и селектирани случаи на ЕСЧП.

Делот каде што се пристапува до публикациите со Советот на Европа е најбогат со ресурси. Тука може да се најде Водичот за исцрпување на домашните правни средства; Речник за термини на ЕСЧП и годишните извештаи за извршување на одлуките на ЕКЧП.

9.2. Дatabазата HUDOC

Во databазата HUDOC се наоѓаат сите одлуки на сите институции на ЕКЧП (Комисијата за човекови права, поранешниот суд и сегашниот постојан суд). Иконата на HUDOC стои на горниот десен агол на страницата Дома на ЕСЧП.

Со кликање на иконата HUDOC се пристапува кон databазата на одлуки која може да се пребарува со едноставна алатка за пребарување (search) или со алатка за напредно пребарување (advanced search).

До databазата се пристапува и преку следниот линк
<http://hudoc.echr.coe.int>

Почеток на пребарувањето во HUDOC

Екранот на HUDOC со едноставна опција за пребарување изгледа вака:

Во горниот лев агол стои Колекција на документи (*Document Collection*). Прво фигурираат пресудите (*Judgments*) категоризирани според тоа дали ги донел Големиот судски совет (*Grand Chamber*), Судскиот совет (*Chamber*) или Одборот (*Committee*). Потоа следуваат решенија кои се категоризирани во согласност со

органот кој ги донел. Следат можностите за избор на предмети кои биле доставени до владите (*communicated cases*), за правни резимеа (*legal summaries*), советодавни мислења на ЕСЧП (*advisory opinions*), Извештаи на ЕУР КОМ, одлуки донесени од страна на Комитетот на министри.

Бројот во заградата го покажува бројот на предметите, но само кога изборот е селектиран. На екранот секогаш се појавуваат најновите пресуди. Поради тоа што секогаш се претселектирани пресуди, и тоа пресуди донесени од Големиот судски совет (*Grand Chamber*) и Судскиот совет (*Chamber*), доколку се бара решение, доставени случаи, и сл. потребна е мануелна селекција на тоа што се бара, а истовремено да се деселектира тоа што е непотребно. Во спротивно, опцијата *search* може да не го даде бараниот документ.

HUDOC Прирачник за ѓребарување на ЕСЧП на англиски јазик може да се ѓпреземе од <www.echr.coe.int/Documents/HUDOC_Manual_2013_ENG.pdf>

Едноставна алатка за ѓребарување (*search*)

Едноставната алатка за пребарување се наоѓа на горниот десен агол, како што е прикажано на сликата погоре. Со кликање на стрелката се отвораат повеќе опции.

На крајот се клика *ok* за да се ефектуира пребарувањето, *cancel* за да се откаже пребарувањето или *clear* за да се избрише напишаното на полињата со цел да се започне ново пребарување.

Опции за пребарување

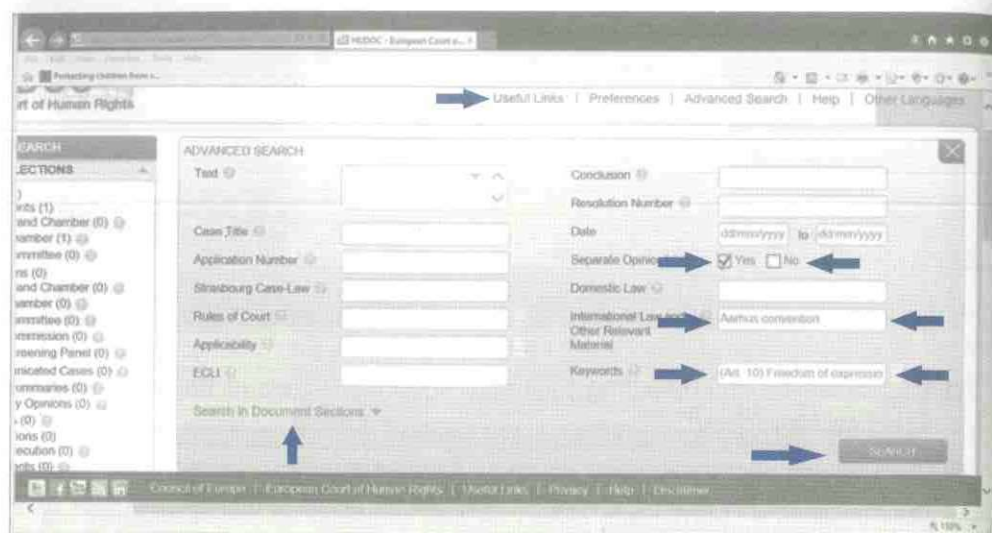
<i>This exact word or phrase</i>	Точен збор или штермин
<i>All of these words</i>	Сите овие зборови
<i>Any of these words</i>	Кој било од овие зборови
<i>None of these words</i>	Ниеден од овие зборови
<i>Near these words</i>	Доколку бараниите зборови се близу еден до друг во документот, со што се сретнува пребарувањето.
<i>Boolean search</i>	Со употреба на зборчињата и (and), или (or), не (not) се сретнува или се шири пребарувањето.

Напредно пребарување (advanced search)

Менито се отвора кога се клика на алатката **advanced search**, која се наоѓа веднаш под алатката за пребарување означена со **search**. Постојат опции да се впишат повеќе периметри со цел да се стесни или прошири изборот, по потреба. За повторно пребарување се клика на опцијата избриши се (**clear all**), која се наоѓа на сината линија под алатката за напредно пребарување.

- ▣ Ако се кликне на опцијата текст (**text**) пребарувањето се врши врз основа на впишан текст. Дали се бара текстот во пресуда, одлука или друг документ претходно мора да се внесе мануелно во опцијата колекција на документи (**Document Collection**) која се наоѓа на горната лева страна, вон опцијата за напредно пребарување.

Во левиот агол на алатката за напредно пребарување (*advanced search*) се наоѓа менито пребарување во секцијата во документ (*search in document section*). Преку кликање на овие опции директно се добиваат резултатите од пребарувањето во саканиот дел од пресудата, одлуката или друг вид на документ.

Потребно е да се изберат само оние опции за пребарување кои се важни за добивање на релевантни резултати од датата на HUDOC, а сите други опции мора да се избришат.

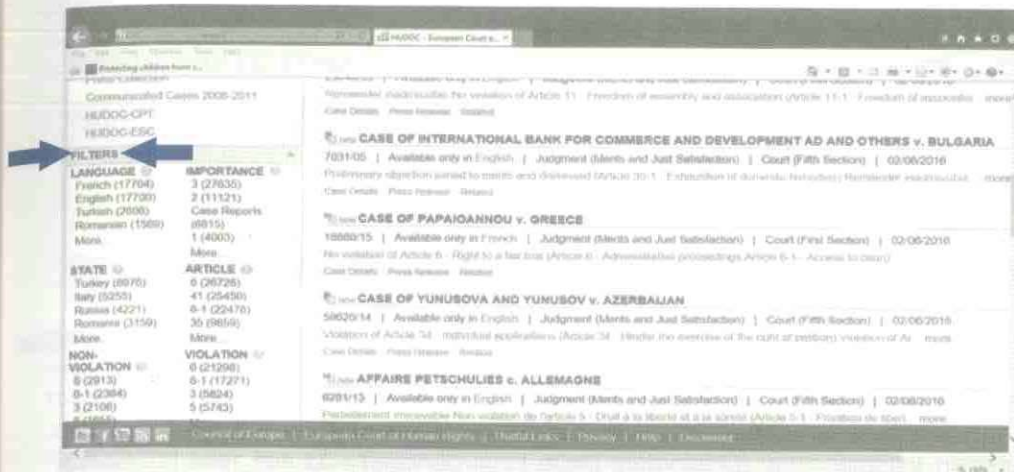
Дојдливите опции

Под алатката за пребарување означена со (*search*) во истиот ред каде што се наоѓа опцијата напредно пребарување (*advanced search*) се наоѓаат следните опции:

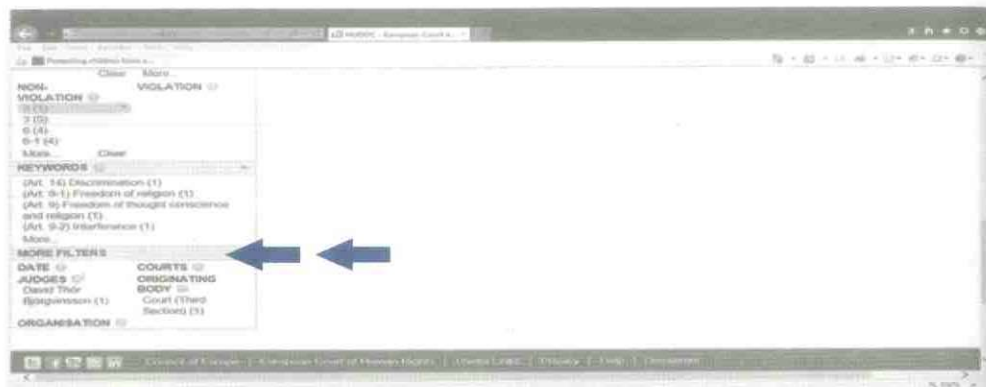
Useful links	Кликот на оваа опција води до рубриката Судска практика (<i>Case-law</i>) од страницата Дома на ЕСЧП, која е образложена погоре.
Preferences	Со селектирање на опцијата Enable Result List Preview се маркираат сите документи (со преглед на текстот) каде што се наоѓа зборот по кој се врши пребарувањето. Со селектирање на опцијата Enable Result List Detailed View се маркираат документите кои го содржат зборот по кој се врши пребарувањето.
Help	Ја дава опцијата за помош.
Other languages	Опцијата други јазици го менува јазикот на пребарување

Филтри

Од левата страна на екранот под колекцијата на документи (*Document collection*) се наоѓаат филтрите за полесно и побрзо пребарување.

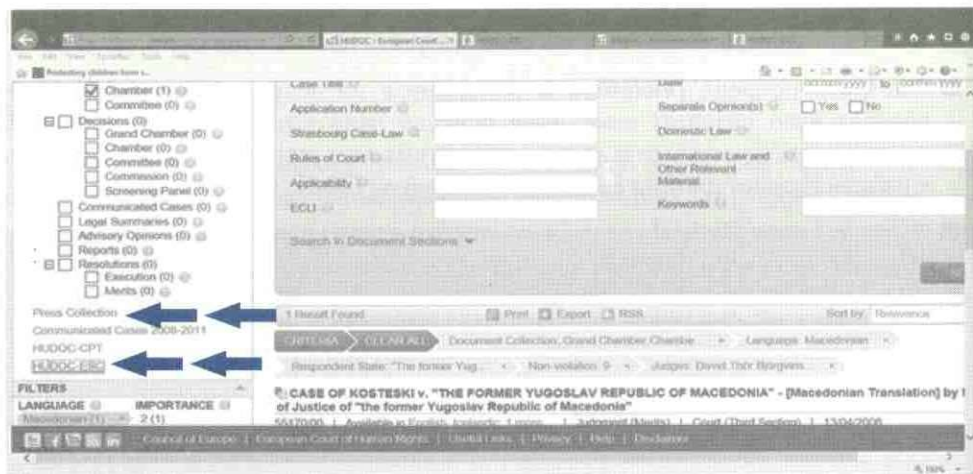
- Филтерот јазик (*Language*) овозможува пребарување на судски одлуки на различни јазици на кои тие биле преведени. Кога ќе се кликне на опцијата повеќе (*more*) се отвора мениот со сите јазици на кои постојат преводи, вклучувајќи го и македонскиот јазик. Доколку се стави филтерот македонски јазик, пребарувањето ги дава сите пресуди и решенија кои се преведени на македонски јазик. Истото се однесува и на филтерот - албански јазик.
- Филтерот држава (*State*) ги дава само одлуките против избраната држава.
- Филтрите повреда (*Violation*) и непостоење на повреда (*Non-violation*) ги враќаат како резултат само оние пресуди каде што е утврдена повреда, доколку е избран првиот филтер или каде што не е утврдена повреда, доколку е избран вториот филтер за определен член од ЕКЧП.
- Филтерот член (*Article*) овозможува пребарување на судската практика која е релевантна за член од ЕКЧП или нејзините протоколи.
- Филтерот значење (*Importance*) го дава значењето за судската практика на одбраната пресуда или решение.
- Со кликање на филтерот ключен збор (*Keyword*) се отвора мени со клучни зборови, претежно, од ЕКЧП преку кој се стеснува изборот на добиените резултати од пребарувањето.

Кога се клика на менито повеќе филтри (*More Filters*) се овозможува пребарување по датум (*Date*), судии (*Judges*), организација (*Organization*), судови (*Courts*), изворно тело (*Originating body*). Со избор на филтерот организација (*Organization*) се добиваат одлуки во кои е спомената определена меѓународна или национална организација. Филтерот изворно тело (*Originating body*) дава резултати од кое тело (ЕСЧП, ЕУР КОМ или Комитет на министри) произлегува одлуката, а филтерот судови (*Courts*) отвора мени со различни видови на судови и овозможува пребарување по вид на суд (врховен, управен, касација итн.).

Дојдoliniшелни информации и документи

Преку HUDOC може да се добијат документи од Комисијата за превенција на тортура HUDOC - CPT и од Европскиот комитет за социјалната повелба HUDOC-ESC.

Тука се наоѓа и линкот за пристап кон збирката на информации за медиуми (*Press Collection*) како и доставени случаи 2008-2011 (*Communicated Cases*) со фактите и прашања до странките во случајот.

Доколку е кликната опцијата за пребарување на документи од Европската социјална повелба, за да се овозможи пребарување на одлуки од ЕСЧП, потребно е да се кликне на опцијата HUDOC-ECHR.

бе
но
ат
ја
ур
ts)
уд

ра

10. КОРИСНИ ЛИНКОВИ**Македонски****Академија за судии и обвинители и нивни заменици**

< [www.jpacademy.gov.mk/upload/PDF Files/Kniga I Del](http://www.jpacademy.gov.mk/upload/PDF%20Files/Kniga%20I%20Del%20Prsudija%20Covekovi%20Prava.pdf)

Пресуди 20 човекови%20права.pdf... >

<www.jpacademy.gov.mk/upload/PDF%20Files/Kniga%20II%20Del.pdf>

Биро за заследиување пред ЕСЧП

<http://www.pravda.gov.mk/tekstovi3.asp?lang=mak&id=escp_yr>

Здружение на судии

<www.mja.org.mk/Upload/Content/Documents/zbirka_presudi.pdf>

HUDOC

<<http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22%3A%22MAC%22%2C%22documentcollectionid2%22%3A%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%22%7D>>

Министерство за правда

<<http://www.pravda.gov.mk/presudi2012.asp?lang=eng&id=7001>>

Мисија на ОБСЕ во Скопје

<<http://www.osce.org/skopje/97686>>

<<http://www.osce.org/skopje/197191>>

Студиорум

<studiorum.org.mk/evrodijalog/17/pdf/Evrodijalog-17_05_POPOVSKA_mak.pdf>

Албански**HUDOC**

<http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22%3A%22ALB%22%2C%22documentcollectionid2%22%3A%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%22%7D>

Англиски**Fair Trials Organization**

<www.fairtrials.net/publications/training/ECTHRGUIDE>

Lexetscientia

<lexetscientia.univnt.ro/download/385_379_lesij_js_XVIII_1_2011_art_art_004.pdf>

11. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Бергер, Јуриспруденца на ЕСЧП (1998)

Бергер, Право на ЕКЧП (1997)

Блекс правен речник (1990)

Ван Дајк, Ван Хооф, Теорија и практика на ЕКЧП (1998)

Зупанчич, За толкување на судски прецеденти и пресуди, а особено на пресудите на ЕСЧП (2004)

Годишен извештај за работа на владиниот агент и анализа на предмети и постапки на ЕСЧП за 2015 година, (2016)

Лупу и др., Улогата на прецеденти во ЕСЧП: мрежна анализа на цитирање на случаи (2010)

42

Парламентарно собрание „Влијание на ЕКЧП во земјите членки“ (2016)

Поповска, Правото на приватност низ практиката на Европскиот суд за човекови права (2005)

Устав на државата (1991)

Центар за правни истражувања и анализа, „Унифицирање на судската практика на Македонија“ (2015)

(Footnotes)

1 Протоколот бр. 15 на ЕКЧП, кој сè уште не стапил на сила предвидува намалување на овој рок на 4 месеци.

9: [